

Цетиње, 22. јуна.

Турска дипломатија изигравала је ових дана улогу, која је толико смијешна, да би се морао на- смијати и човјек са срцем препу- клим од жалости. Тај стари лисац са Босфора, како обично називају турску дипломатију, обукао се у калуђерску ризу и са бројаницама у руци пошао је међу — Арбанасе. Као лија из Гетеова спјева „Рај- неке“, и босфорска дипломатија, пошто је толико гријехова почини- ла над својим народима, хтјела би сада с њима да закључи лицемјер- ни мир.

Ходите, ћецо моја; приђите бли- же у мој загрљај, пилићи моји! — зове турски лисац Арбанасе из Црне Горе да се врате у крило мајке Турске.

Све ћу вам учинити, закључиће- мо трајни мир! — говори онијема осталима у Арбанији, који још ни- јесу побијени.

И Арбанаси у чуду гледају и слу- шају, не вјерујући више ни својим очима ни ушима. Питају се: да ли је могуће, да је онај стари насил- ник, који нас је газио, тлачио и разгонио, од једном постао смире- ни духовник, који никоме зла не жели?

Вратите се, вјерни синови Ото- маније, у топли загрљај отаџбине, која вас чека, да се с вама измири и изљуби! — опет им поручује тур- ска дипломатија.

Нико више неће бити гоњен и узнемиран!

Ви ћете заборавити што је било. Ваша оданост царству угушиће у вама огорчење због спаљивања ва- ших домова, рушења ваших шко- ла и цркава, растјеривања ваше нејачи, уништења ваше имовине и пустоши, коју је војна операција учинила у вашој лијепој Арбанији. Не гледајте ви на ту маленкост, ви који сте вазда били вјерни цару, јер вам је тијем, као према највјер- нијима, учињена особита пажња!

Знајте, драга браћо, да је сјајна прошлост ваших предака високо цијењена од свијех Отомана. Зато вам мајка Турска и даје огромну суму од 10.000 лира да подигнете 3.000 порушених ваших домова и да учините, да Арбанијом потеку мед и млијеко.

Ваше благостање биће уздигну- то, ваш напредак зајемчен. У пет стотина година, откако смо госпо- дари ваше дивне Арбаније, успјели смо да је изукрстимо најмодерни- јим путевима, најљепшим јавним грађевинама, изванредним жељез- ничким пругама, и да њена природ- на блага претворимо у вашу гото- вину, те нам сад не остаје ништа више, но да од ње учинимо са- временни Ханан. О, да срећних ли вас! Све ће то влада извршити по програму, „који проучава“. Само

стрпљења, ћецо моја! Не могу се такви тешки програми пребрзо про- учити. Шта је то још пет стотина година да се темељито проуче, и и нових пет стотина година да се у дјело приведу! Уживаће ваша будућа покољења.

Што се тиче дажбина и војне службе, ви треба да се ослоните на добронамјерно старање царске владе, која ће предузети нужне мјере према стварним потребама ваше прошлости, а да буду лакше и блаже. Немојте звати у помоћ какву Питују да вам објасни сми- сао ове реченице, јер ви сте, Ар- банаси, умно обдарени, те ћете то схватити. Кад бисте се налазили на нашем огњишту, ми бисмо вам ово обећање јасније протумачили сургуном и куршумом, јер то су нај- бољи тумачи жеља и погледа младо- турске владе; али, како се ви нала- зите на туђем земљишту, не би би- ло лијепо, да отуда тражите од нас већу јасноћу!

Ви ћете добити сва тражења, ко- ја се признаду као законита. Ми вазда радимо по законитости, јер би у прогивном страдали од на- шег парламента, који нас слобод- но контролише, и који не доноси законе под притиском сабље Мах- мут шефкет паше!

Већ и сада можете да констату- јете, колико царска влада преду- сријета ваше жеље и колико је ри- јешена да покаже своје старање према вама. Погледајте само вашу лијепу Малесију! Погледајте она зга- ришта! Све је то доказ нашега ста- рања за вас. А већ и најзатуца- нији наш противник извући ће не- оборив доказ за то из чињенице, да су се на 30.000 ваше браће мо- рали склонити у Црну Гору, — зато, што им је у Арбанији било предобро!

Немојте бити проузроковачи не- пријатности, које ће задовољити непријатеље! Јер, знате, ми вам ни- јесмо дали повода да се тако по- нашате. Ми смо се вазда бринули о вашој срећи. Повјерујте нам, јер на нашу се ријеч може вјеровати! Нијесмо ми никада и никога пре- варили!

Шта, ви као да се предомишља- те? Зар да се још цјењамо! То раде трговци, који хоће један дру- гога да надмудре. То би било не- достојно кавалера и људи, који један другоме прилазе са најискре- нијим намјерама.

Дођите, дакле, у Арбанију, поло- жите и предајте оружје, па ћете видјети, шта ће од вас бити!...

Узбуђен од лицемјерства, стари турски лисац се сав затресе, и са њега паде лажна риза смирености и преподобности. Арбанаси видје- ше лисца у потпуној његовој на- готи, и са презривим смјехом му окренуше леђа.

Цетиње, 27. јуна

Биоградски листови јављају, да је влада Ни- коле Пашића дала оставку и да је Краљ ува- жио и састав нове владе повјерио Андри Ни- колићу, председнику Н. Скупштине и бившем министру.

У Бугарској су држани многи народни зборо- ви, на којима је дошло до бурних демонстра- ција противу краља Фердинанда.

Декрет о одијељењу цркве од државе у Португалској ступио је на снагу. Енглеска, Ње- мачка и Италија су се изјасниле противу тога декрета, изјављујући, да ће на црквама истак- нути своје државне заставе.

Многи официри у Бугарској изазвали су на двобој радикалног посланика Занова што је у собрању назвао војску четом преторијанаца.

Први руски дреднот „Севастопол“ спуштен је у море.

Из Пеште јављају, да се потврђује у политичким круговима да ће сабор Хрватске и Славоније бити ускоро распуштен и да ће бити расписани нови избори.

Како чланови народне странке рада не при- суствују уредно сједницама угарског сабора, то је председник угарског министарства запретио, да ће распусти сабор, само ако буду и у бу- дуће посланици неуредни.

Свесловенски конгрес у Биограду

— Припреме за свесловенски конгрес у Биограду —

За свесловенски конгрес новинара, ко- ји ће бити на свечан начин отворен у Биограду 27. ов. мј., чине се врло вели- ке припреме како би ово свесловенско славе што свечаније било.

Припремама руководи Српско Новинар- Удружење, коме је пала у дио част да приреди овај јубиларни конгрес, а пот- помоћу је материјално врло обилно како од званичне стране и биоградске општине, тако и од појединаца.

Учешће новинара из свију словенских крајева биће врло велико.

На конгресу ће бити најмнобројније заступљени српски новинари. Биће пред- ставници свију биоградских листова и многобројни чланови Удружења. Исто тако ће бити и новинари из унутрашњо- сти. Уз то биће и новинари из свију срп- ских крајева: из Војводине и Бановине, из Турске, Босне и Херцеговине, Далма- ције и т. д. Само из Црне Горе неће бити никог.

Послије тога биће највише из Бугар- ске. Од њих ће бити 45 са председником њиховог новинарског удружења Миха- кијем Георгијевом.

И Хрвата ће бити у великом броју. Доћи ће тридесет њихових новинара под предвођењем Лорковића и Хинковића. Затим долазе остале народности.

Од Руса ће учествовати представници свих већих руских листова, а изложба њихових листова, којом руководи изас- ланик руског новинарског удружења Баш- маков, биће једна од највећих.

Досад су пријавили свој долазак на сло- венски новинарски конгрес у Биограду преко 20 руских новинара, међу којима су: Прокорејев, председник савеза штампе руске деснице са изасланицима тог савеза, Др. Вергун, уредник „Новог Времена“, П. Полунин, председник „Руског Слова“, В. Григоровић, уредник „Русије“ из Петро- града, Ал. Александровић, уредник из Вил- не, Духовецки, директор руске телегра- фске агенције за Балкан, А. А. Башмаков, директор „Правитељственог Вјесника“, његов помоћник Караблев, изасланик ру- ског Пресбириа, Белерад и т. д. Исто тако долазе и неколико руских књижевника, научењака и професора универзитета познатих словенофила.

Од Чеха ће доћи њих око педесет под предвођењем Јосифа Холчека. Њи- хову изложбу уредио је Франђишек Бо- варка. Уз новинаре чешке доћи ће и неколико истакнутих чешких политичара.

Од Словенаца ће доћи десет њихо- вих новинара под предвођењем Ивана Хрибара.

Од Пољака из Аустрије долази једна група под предвођењем Острашевског Борањског, а из Русије друга група под предвођењем Бронислава Левињског.

Од Словенаца биће десет њихових нови- нара, а међу њима и два свештеника, под предвођењем, Урбана Вајанског.

Од Малоруса доћи ће десет њихови- јех новинара.

Од Лужичких Срба доћи ће десет њи- хових политичара и новинара.

Па и Буњевци ће бити заступљени. Од стране њихове ће доћи свештеник Шап- дор Рајчић.

Дакле биће сви само ће Црна Гора на конгресу одсуствовати.

Уз конгрес ће се приредити и прва све- словенска изложба новина, за коју се у великој мјери припреме како би и она из- двајала. Изложиће се што већи број сло- венских листова, а нарочито листови који сада излазе. Од 20.000 листова, колико излазе у васколикном Словенству, највише ће бити заступљени руски, који се и својом спољном опремом — технич- ком израдом одвајају и надмашују најбо- ље свјетске листове. Затим долазе пољ- ски, чешки, српски, бугарски, словенски и т. д.

Руси су се врло добро одазвали на позив да узму учешћа на првој изложби словенских новина и часописа. Захваљујући главном управитељу за послове штампе у Русији г. Белгардију и директору „Пра- витељственог Вјесника“ А. А. Башмакову и руска ће секција на словенској изложби у Биограду бити једна од најпотпунијих. У Петрограду је, наиме, прошле зиме била изложба свих руских новина и ча- сописа и цијела та изложба биће пресе- љена у Биоград. 22. јуна стиже у Био- град нарочито изаслани чиновник руског Пресбириа, који собом носи велик број сандука, у којима је смјештена руска из- ложба. 25. јуна пак стиже у Биоград и сам г. А. А. Башмаков, под чијим ће се надзором инсталирати руско дјелене. По његовој жељи резервисао је председник одбора за изложбу словенских новина г. Иван Иванић у изложбеном локалу 200 вертикалних квадратних метара на зидовима за руске листове и 20 хориз-онталних квадратних метара на столо- вима за повезане руске часописе, о чему је г. Башмаков одмах телеграфски изви- јештен.

Изложба пољских и чешких листова биће такође врло добра и комплетна. Пољска, словеначка и хрватска изло- жба већ је у Биограду а чешка је на путу. Непрестано стиже велики број бугарских, српских, словеначких и лужичко српских листова.

Ова изложба биће смјештена у седам великих соба друге биоградске гимназије.

Распадање Турске

— Професор Погодин о арбанасном устанку —

Повојем арбанаског устанка познати професор А. Ј. Погодин написао је у једном руском ли- ску „Јутро Русије“ чланак, у коме говори о зна- чају устанка у Арбанији по судбину отоманске империје. У томе чланку професор Погодин дола- зи до врло интересантног закључка.

Он овако суди: Захтјеви Арбанаса брзо ће Ар- банију отргнути од Турске. Као што је прије сто година изришено ослобођење Србије, стереотипно тачношћу исто тако истим путем иде и ослобо-ђење Арбанасе. И сад постаје судбовено питање: да ли ће арбанаска племена, која су тако различ- на по јери, култури и језику сачувати своју не- зависност или ће погинути под друге народе. И овна овако своди: »Ма како да се ријеше ова питања, њихово ријешење биће важно само за саме Арбанасе, који или ће подићи властиту др- жаву, као што је Србија, Црна Гора, Бугарска, или ће доживјети судбину Босве. Али за Турску је арбанаско питање ријешено. Садашњи њен не- успјех биће за њу судбовосав. Ја сам увијек да- су дани Европе Турска ва измаку и да ће св- пропаст, која је почела уставном револуцијом, са- да приближавати бржим темпом.

»Заста, трагичан је био положај ове уставне Турске. Пред њом је била дилема: отомански на- ционализам, основан на централизму, или деце- трализација државе, аутономија Арбанасе, Македони- је, Арабије... Али обадније стране те дилеме морале су довести Турску једном истом излазу: нацио- нализам је изазвао устанак народности, које је уствјетвао, децентрализација у држави као што је Турска несумњиво би се свршила отпаданјем покрајина, које са државом нијесу везане никаквим везама. Ја држим, да је тај процес почео.

»Турска је прет очима својих балканских подани- ка документално своју слабост. Vae victis! Како ће сада задржати Македонију и зар се Буг- гарска, у којој је јанко машљене тако неприја- телској Турској, неће користити новим стицајем прилика! Болесни човјек ће као и прије жи- вети само од супарничтва страних држава и као и прије ће код њега страни бити господари. Али дакле ће то трајати? Аутономија Арбанасе нови је симпатичан и саиртвој болести болесног човјeka.»

Хроника

Краљева захвалност — полицији. Јест чудновата земља та Енглеска. Како се у њој схватају слобода и улога Краљева у државној животи, то заиста не може да уђе у памет извесних „слободњака“ из дањашњег српског нараштаја. Најслободнија земља на овоме свијету, најуставнија, најпарламентарнија, — земља у којој је Краљ, како веле теразиски пјемонтези, само фигура и послушни слуга својих министара, и таква земља допушта, да њен Краљ објави у званичним новинама једно писмо без премапотписа надлежнога министра! И још какво писмо! Краљ у њем изјављује своју захвалност лондонској полицији на њеној ревностној и тешкој служби приликом потоњих крунидбених свечаности. То је збиља и сувише смјелости од једног парламентарног Краља, да изјављује захвалност полицији, у којој извесни „демократски“ српски листови вазда гледају стуб реакције, легло шпинунаже и извор зла за грађанске слободе. Што да Краљ најслободније државе у свијету даје толику важност полицији? Ако је савјесно вршила дужност, за то је плаћена, — рећи ће лажне демократе. И што је још чудноватије, лондонски листови једнодушно се придружују томе чину својега Краља, те и они хвале полицију! Одиста ако Енглези тако продуже, они ће изгубити сав углед и симпатије код слободњака из данашњег српског нараштаја. А њима би требало да буде стало до тијех симпатија, пошто су н. пр. теразиски слободњаци једини комететни да дају мјеродавне оцјене о свачијем слободоумљу. У памет се, дакле, Енглези, јер ако из Биогграда будете проклети као назадњаџи, што хвалите полицију, не опраше вас ни сви ваши океани!

Накнадно објашњење. Бечки лист Neue Freie Presse саопштава, да је турски посланик у Риму дописнику једног талијанског листа рекао, да ће се онијех 10.000 турских лира, које су дароване Арбанасима, употребити за грађење блокхауза (утврђења) у Арбанији! Арбанаси треба да буду вјечно захвални турском посланику из Рима, што им је дао такво мјеродано накнадно објашњење о смјеру тога дара, за који се рекло, да је њима намијењен. Они су и онако били у сумњи, не знајући да ли је та сума одређена за њих, или за коју другу сврху. Сад су на чисто и у томе погледу. А шта би они и хтјели! Зар блокхаузи у њиховој земљи нијесу велика благодат за њих?! Боље је подићи блокхаузе него ли на згариштима арбанашке куће. Кад не буде више кућа, неће топови више имати објекта за гађање, те ће бар моћи мировати.

Буна у Јемену

— Устанак у Јемену опет отима маха —

Послије дужег затишја, када се држало да је буна у Јемену сасвијем угушена, планула је поново буна у Јемену и устаници су задали јак и осјетан удар војсци.

Прије неколико мјесеци, још прије устанка Арбанаса, када је буна у Јемену била у највећем јеку, војсци је било испало за руком да устанике потисну и да их толико сузбију, да су послје неколико пораза били приморани да се повуку.

Шовачење устаника сматрало се као да је устанак угушен и држало се да је повраћен мир. Али док се то тако држало, дотле су се устаници живо спремали да своју спагу прикупе и да што већи број устаника прибаве, па су сада изненадно навалили на војску и знатне јој штете нанјели.

Као и то се јавља из побуњених крајева, побуњеницима је испало за руком, да у неколико борава разбију војску и да се толико ослепе, да ће војска морати тражити нова појачања и да ће имати врло велика посла са устаницима, који су сада поткријенљени и добро наоружани.

Као и Арбанаси и Јеменци су се побунили противу турских власти и оружаној руком су преглади да извојују себе аутономију.

Тако се воде сада крвави бојеви и до сада је ратна срећа на страни устаника.

Европа за Арбанасе

— Још једна лекција цариградским ефендијама —

Како кога дава по Туреву све горе. Из непријатне пада у непријатну, па педаће у ведају. Сад су јој почели због Арбанаса и њиховог држања према њима и буквице да читају.

Појавила се Енглеска. О томе загребачки «Србобран» резонује овако: Турека вије више господар Арбаније. Као и за вријеме Абдула Хајида и данас јој Европа про-

писује, шта има да чини и како да се држи према устаницима. У ериједу је један посланик у енглеском парламенту интерпеловао владу о дивљаштвима Тургут-пашине војске и упозорио је, да се у прокламацији устаницима пријети, да ће бити уништени и истребљени, ако се у одређеном им року не предају.

У име владе одговорио је ва интерпелацију Мак Ливон Вуд. Рекао је, да у званичном саопштењу турске владе нема те пријетње, али да је њему познато, да се у прокламацији, која је у Подгорици саопштена устаницима, заиста пријети «уништењем и истребљењем» па ће стога упозорити Порту на ову контрадикцију.

Турска врло добро зна, што то значи кад јој Европа стане препоручивати човјечност у поступању са устаници грађанима. Кад ствари дођу дотле, онда она никад вије довољно човјечна. — То су морали знати сједнице у Цариграду прије него су се овако запетљали. Сад морају да попуштају. Под притиском Европе морали су продужити рок за предају оруђа за четвртост дана, а прејучерашња «N. Fr. Presse» им поручује, да усвоје све захтјеве усташа, другим ријечима, да пристану на аутономију Арбаније.

Али сад кад им већ гори кров над главом, Младотурци, мјесто да траже под сваку цијену споразум са балканским државама, изазивају Црну Гору. Њихови шефови траже, да се Црна Гора «вази» што није извршила законјест у Цариграду, наиме, што није разоружала усташе. А па захтјев Црне Горе, да јој се исплате тропикови око издржавања арнаутских емиграната, одговарају из Цариграда, да су јој спремни дати 70000 франка.

А Народна Скупштина сиромашне Црне Горе одобрила је влади кредит од 150.000 још прошле године, па неколико мјесеци прије устанка, за издржање арбанаских емиграната. Па ни то није било доста, већ су емигранти развијени по приватним кућама, а к томе су вулпјени огромни добровољни прилози по цијелој земљи.

ПОКОЉ ЈЕРМЕНА

— Турци у Турској извршили покољ над Јерменима —

Крвопролића у Турској не престају. У Арбанији буна, која још траје. У Јемену је буна опет планула. У Старој Србији и Македонији чете су већ почеле своју акцију и крвопролиће не престаје.

Сад јављају, да су у Малој Азији дивљачки Курди напали на Јермене и у Кушцу извршили покољ над Јерменима. Они су покљали око хиљаду Јермена, па су их онда унаказили: сјекли им носеве, уши и усне, копали им очи и тако нагрневе љешеве вукли кроз улице, да би и друге застрашили.

Ова вијест у Цариграду је произвела силну забуну, те Порту не зна где ће прије.

Велике силе већ су поводом тога предузеле кораке да би даљим зверствима над Јерменима Турска учинила крај.

Од туда се Турска налази у врло тешком и безизлажном положају.

Туча у Буковинском сабору

— Од скандала прешло се на тучу —

Сједнице бугарског великог народног сабора врло су живе и бурне, те долази до врло немилых призора између опозиције и већине, а нарочито због владара, али оне изостају иза силних скандала буковинског покрајинског сабора, који је овијех дана отворен, па сада већ и затворен.

Тако је само на једној сједници дошло у два маха до бурних призора и скандала, да се сједница морала двапут прекидати.

Као што из Черновица јављају, у словачком сабору на дневном реду је било питање о одређивању помоћи трговачком и занатлиском савезу приликом извјештаја земаљског одбора. Ту је настала свађа између румунских националиста и конзервативаца. У тој свађи дограбио се румунски националиста Понкер са конзервативцем Ончулом. Понкер је пребацио конзервативцима, који сачињавају већину, да та помоћ треба да послужу да се богате породице Ончула и Хупула, нашта га је Ончула назвао безобразним лажљивцем. То строго парламентарно чашћење раздражило је Понкера, те је Ончулу дао приде: назвао га лоповом, нитковом и фалсификатором мјеница.

Због тога се направила гужва. Један на другог су физички јуридули, а са њима и њихови политички једномишљеници. Била се подигла паклена граја, псовка и грдања, да су и неснице стале да се подижу.

Предсједник је био принуђен да прекине сједницу, а посланици су муке имали док су их развадили.

Послије тога предсједник је покушао да настави рад, али чим је прекинуту сједницу отворио, настала је поново свађа и дигла се тако паклена вика и граја да је поново дошло до гужве, те је предсједник прекинуо поново сједницу и обуставио даљи рад.

Изазећи из дворане посланици су против скандала протестовали, окривљујући и грдећи због тога једни друге.

Огорчени на већину румунских националиста дограбе румунског конзервативца Чирјановицу, који их је грдио, па га стану тако немилостиво тући гдје је који стигао, да су га испребијали. Да му дру-

гови нијесу притекли у помоћ и ишчупали га из руку огорчених противника Чирјановица би утукли.

Ето тако се у свијету проводи парламентарност.

Турска према Црној Гори

— Мегаломанија наших ефендија —

Држање Турске према Црној Гори у пошљедње вријеме је постало унадаљиво. Турска би хтјела по сваки начин да се истакне како ни од чега не преза и постаје с дана у дан све безобзирнија. То је свратило пажњу и саме штампе, те о томе сада и загребачки «Србобран» пише: «Из Цариграда долази невјероватна вијест, да је министарски савјет закључио, да допусти Тургут пашу, да арнаутске усташе гони и преко црногорске границе.

Вијест је невјероватна, јер Тургут паша јамачно није ово „допуштење“ тражио, јер он зна, шта га чека, кад би био толико луд, да се обим допуштењем користи.

Али ипак, да се узме у обзир мегаломанија, која је обузела данашње турске властодршце и кад се човјек сјети, какав тон они за читаво вријеме ове кризе употребљавају према Црној Гори, онда изгледа, да и ова лудачка одлука високог девлета није немогућа. И опет ће требати туш Русије и читаве Европе, да их сачува, да не срљају у пропаст.

Чује се, наиме, да Црна Гора тражи оштету за материјалну штету, коју јој је арнаутски устанак нанео. Свако праведан мора допустити, да је овај захтјев оправдан. Јер од куда је Црна Гора дужна да сноси трошкове „регенерирања Турске“, које се, како се види, своди на истребљивања свих неотоманских народа. И

која би држава без одштете годину дана издржавала на хиљаде породица туђих поданика!

Из Цариграда јављају, да ће Порта одбити и дискусију о овом захтјеву, али биће балије мекши, кад буду притиснути.

Колико су цариградски властодршци паметни и далековидни политичари види се и по том, што су ову фамозну султанову опћу амнестију протегли само на муслиманске Арнауће, а ону милостињу од 10.000 фунти хоће да употребе за подизање пограничних — караула!»

Мађаризација Хрватске

— Хрватска као мађарска провинција —

Бечки службени кругови прскочили су у индат својим пештанским савезницима и хоће пошто по то да задвоље њихове недозвољене амбиције и олакшају мађаризацију Хрватске и Славоније.

Познато је, да су скоро Мађари покушали да мађаризацију кроз Хрватску и Славонију воде путем телефонских књижица, гдје су натурили искључиво мађарска имена. Како су у томе нашли отпора и претрпјели пораз, јер су морали да издаду и књигу телефонских претплатника на хрватско-српском, сад их потпомажу из Беча са публикацијом возног реда свих жељезница, паробродских друштва и т.д. аустријске монархије и сусједних јој држава. То је т. зв. Osferrechtliches Kurbuch. Па иако је то службено издање, ипак је ту Хрватска и Славонија утрпана у Угарску као да је мађарска провинција и сва имена станица и постоја обилежена су мађарским називима, као да и нијесу хрватска или српска мјеста. Тусеређају Zagrab, Karponcsa, Köbösit.д.

Како сва мјеста у Хрватској и Славонији имају искључиво хрватске или српске називе, то су ти називи и званично признати, па је о томе у своје вријеме и закон донесен, који је и владар санкционисао. Зато је и природно што је противу оног изазивања и дрског вријеђања хрватска јавност уложила протест, усталију противу оног најновијег аката, коме је сврха, да Хрватску и Славонију пред страним и необавијештеним свијетом, а особито пред путницима, који се тим „Курбухом“ служе, представе као мађарске провинције. И

Побуна у Арбанији

Дани промичу, а од умирења нема ни трага ни помена. Напротив на бојном пољу се и сада воде окршаји са већом жестином него до сада. Нарочито је акција устаника у пошљедње вријеме силнија и успјешнија.

У мјесто вијести о примирју и обустављању акције с дана у дан стижу нам извјештаји о љутијем окршајима, из чега се да закључити, да устанак није при крају и да ће се још дуго пролијевати крв.

Арбанаси још једнако гледају с неповјерењем на турске власти и никако не могу да се помире с мишљу, да ће оне бити од ријечи и да ће с њима благо поступати и испуњавати своја обећања. Зато траже јаче гаранције и налазе, да им само стране власти могу за то служити.

„Pester Lloyd“ прима из бечких дипломатских кругова вијест, да неће ниједна европска држава хтети Арбанасима пружити јамство, да ће Турска одржати своја обећања, јер да би то значило одвећ начати се у туђе послове. Кад би се то учинило, морало би се гарантовати и за даљњи поступак Арбанаса, што такођер није могуће, јер они стоје, вели, сада јак под црногорским упливом, док ти исти дипломатски кругови заборавају, да ту и не може бити ријечи о упливу, кад искуство учи, да је држање Арбанаса сасвијем разумљиво. Колико до јуче они су врло велико повјерење у турске власти поклањали, па су због тога љуто страдали. А кога су змије уједале, тај се и гуштерица плаши. Да се нијесу раније с њима титрали и обмањивали до овога не би ни дошло. И ако се има ту ко да криви, онда кривце може бити само до Турске, а не до кога другог, а нарочито има смисла то приписивати чијем упливу!

Најновије вијести, што их имамо од наших нарочитих дописника о приликама у побуњеним кррјевима, ове су:

Сумњају и у Турне

Плавница, 19. јуна. — Од када је Тургуту окренуло у натраг измислио је да демонстратива са најистакнутијих врхова дуж наше границе некаквим огњевима и ватрометима.

Сигурно да не прави то освјетљење ради тога да им се боље види каву пећи, колико да би тим маневрисањем заплашио некога; само ту плашњу није ни мало мајсторски удесио него му више личи на оно када се дијете осами поноћи па пијева од страха.

Као олуја дојурио је из Цариграда да угуши устанак мислећи да ће имати као претпрошлех година посла са безоружаним Рекајлијама и Дибранима, али му се паде изјаловише: нађе отпор који никада није могао претпоставити, нађе отпор који му поништи сва обећања, које је био у Цариграду дао, нађе љуту Малесију мјесто Рекајлија, који са њима крваву борбу поведоше и примораше га

да му мала Селца и Шаља шире буду од морске пучине и ако му Балкан тијесан бијаше.

Послије свију неуспјеха и борбеним и политичким постао је неповјерљив према свакоме, па чак сумња и у своју редовну војску, која му увијек пред очима стоји. Ко није вјере Мухамедове и по народности Турчин томе се свако вече и кад је слободно вријеме одузима оружје; бију ли се пак, онда их по петину раздвоје по буљунима а нарочито војника у буљунима има који искључиво пазе на рад и кретање хришћана, који су у аскеру.

Више таквијех је пребјегло у нашу границу ноћу, али ризумије се без оружја, па о свему томе причају, као и да хришћане под притиском топовске палбе шиљу на најопаснија мјеста, те тако сиромаси силом морају гинути због тога што нијесу Турци. Сад у потоње вријеме, како се прича, почео је да кажњива све оне који су се као робови бавили у нашој гриници, а који су се натраг својим кућама повратили. Ето назад неки дан повратили су се својим кућама два по пушци чувена имењака Елес Мустафа и Елес Шабан. Први се налазио у Црној Гори као роб, а други је пребјегло. Чим су пријешли у турску границу, турски погранични кордон, под јаким страхом поведе их и предаде турским властима у Тузе, који их с мјеста затвори бајаги што нијесу с халалом царски хлеб јели. Ту су их држали неколико дана гдје су их разним мукама мучили; мучили су их оним мукама, које су само Турцима познате, приморававују их да казују за што су били у Црној Гори. Тако јадне и измучене онег са јаким страхом спроведу за Скадар преко Хотских Гора. Како се чује, а изгледа да ће бити тако, да су Елес Мугафу у путу између Кошлица и Скадра објесили, а Елес Шабана довели у Скадар, гдје се и данас у затвору налази.

Убиство Елес Мустафе грдно је утицало на бијеле Турке, јер не знају разлога са којег је Елес објешен па нагађају.

Од мира ни помена

Подгорица, 19. јуна. — Из поузданог извора дознаје се, да су успјеси потпуно и непрестано на страни усташа. Они са невјероватном храброшћу нападају на војску и дању и ноћу. Пробијају се кроз турску војску и продиру напријед. Заузимају добре положаје и користе се згодним приликама. Једном ријечи неустрашимом и са успјехом „разгоне Турке на буљуке“.

Јуче од сахат послје подне па до мрака мрака водила се жестока борба између усташа и војске којом заповиједа Етхем-паша. Усташа, међу којима је већина никакких и вукељских соколова, напали су војску с пута са ону страну моста од Тамаре. Ударац је био ненадан и жесток, али непрекидна топовска палба са шпанелима одсудно је усташки нападај одбила.

Какве је која страна у овом окршају дубинке претрпјела још није познато.

Синоћ у 8 и по сати је војска, којом заповиједа Тургут-паша, из Трабојина и Куреца, плотунском палбом на Груде нападала, али су се ови упорно бранили. Из овог окршаја још нема вијести у појединостима.

Такође синоћ, тачно у 9 сати чули су се овдје плотуни најприје око, па одмах за тим и са самог Шипчаника. Шта се све ту догодило још се не зна, али је вероватно да су се синоћ усташа до Шипчаника догурали и покушали нападати га. Ако се ово обистини, онда је јасно да усташа занста велике успјехе постизавају и војсци тешке ударе наносе.

Синоћни плотуни са и око Шипчаника дошли су нам као изненада, јер од како је војска Дечић освојила Шипчаник је што-по ријеч „мртвим сном спавао“.

Једнако нам гласници говоре да је турска војска потпуно изнурена и онеспољобљена за даљу акцију, а то ето потврђују и пошљедњи усташки успјеси. Вјеровати је да с војском нијесу чиста посла.

Госпођица Е. Дурхам стално се овдје налази. Она се виђа час у болници Црвеног Крста гдје се о здрављу рањеника расипује, час око Рибнице и кроз стару варош гдје обилази пребјеглу нејач из Скендерија. Њу је најинтересантније видјети кад сједи пред Хотелом „Европа“. К њој тада непрестано прилазе пребјегли: старци, жене и деца а она их хришћанском милосрдношћу предусријета и обилато дарива. Она говори доста добро и арбанаски.

Пратиоци, који су пратили г. барона Баучера већ су се у четвртак повратили, а г. барон пошао је из Скадра право на Цетиње. Они ето једва да су три дана на путу били. Ови пратиоци причају, да Тургут-паша није г. барону допустио да обилази поналења села по брдима и да се барон, pollens-vollens, морао задовољити са оним што је видио уз пут од ржанског моста до Коплика, а за све то може се рећи као да није ништа видио, јер по брдима је тек право чудо и покор. Наше се предвиђање обистинило.

Дневник

Разговор са нашим Нашљедником. — Уредник великога лондонскога листа „Морнингпост“ био је примљен од нашега Нашљедника за вријеме крунидбених свечаности. У поменутоме листу објављен је разговор Нашљедника с његовим уредником. Нашљедник је изјавио: „Најодлучније констатујем, да су Турци, кад сам ја отпутовао, били још далеко од тога да угуше арбанашки устанак. Концесије турске владе нијесу Арбанасима довољне. Арбанаси су изгубили повјерење у Турску, те траже јемство великих сила, да ће бар бити одржане обећане им повластице. Црна Гора се држи сасвијем неутрално и савјетује Малисорима, да се умире, а арбанашким бјегунцима, да се поврате у домовину. Ако се је неколико Црногораца борило заједно са Малисорима, то су били њихови саплеменици. Црна Гора није у стању да то олако спријечи. Истина је, да у Црној Гори влада ратно расположење, али је то ради нагомилавања турске војске на нашој граници. Црна Гора се не спрема за рат, пошто је она увијек за исти спремна.“

Криза у Србији. Телеграми из Биограда јављају, да је Пашићева влада поднијела оставку, коју је Краљ и уважио. Свак ће се у чуду питати, чему Пашић одступа у времену кад је свемоћан и кад у Скупштини има послушну огромну већину. Чак и некад непокорни самостални радикали постали су били његови добри јагањци. Биоградски листови веле, да је кризи узрок у свађи, која је планула међу министром финансија Протићем и министром привреде Продановићем. Али ни та се свађа не може узети озбиљно у обзир, пошто се зна, да су се та двојица некада најпогодније срамотила, да одмах затијем загрљени сједну у исти кабинет, под окриље Пашићево. Биће да је ту по сриједи неки дубљи узрок. Прича се, да Пашић одступа због

породичних неприлика. — Оне се састоје у томе, што се Пашићев син, који је на школама у Берлину, задужио за неких 300.000 марака. Разумије се да је ово за старога Пашића огроман удар, те је због тога одмах избила у Србији озбиљна министарска криза. Бечка „Нова Слоб. Преса“, која је на овај тужни глас из Биограда за Пашићем пролила поток суза — та је њежност сасвијем природна према једном најновијем аустрискоме грофу — прориче да ће се Пашић на јесен поново вратити на чело владе. На сву прилику Србија ће дотле закључити какав нови велики зајам у Паризу, те ће то бити подесна прилика да се, у форми допуштена провизиона, попуни оних 300.000 марака, које се сматрају као највећи узрок Пашићевом одступању. И тако ће се моћи рећи: Пашић пао, живио Пашић.

Извиљен интервју. Неки страни листови саопштавају један разговор неког новинара са нарочитим изаслаником наше владе у Петрограду г. Ј. Мијушковићем. У томе разговору вели се, да је наш изасланик рекао, да иза арбанашког устанка стоје Италија и Аустрија. У стању смо изјавити да је тај разговор извиљен у задњој намјери. Изасланик наше владе у Петрограду није тако што рекао, нити је уопште могао рећи, пошто је свакоме познато, да иза арбанашког устанка стоји једино Турска која је једини узрок истом.

Тајанствени деманти. Угледни биоградски лист „Правда“ био је овијех дана забрањен због једног својега уводног чланка, који се је односио на Црну Гору. Шта је у томе чланку било — ми не знамо. А признајемо, да бисмо вољели знати, пошто је познато, да у „Правди“ никада и ништа не излази *против* Црне Горе. Дакле, морала је бити забрањена ради нечега, што је ишло у корист слога са Црном Гором. И сама „Правда“ саопштава, да је полиција извршила забрану њеног уводног чланка, али ни она не вели, шта је то биоградска полиција инкриминирала. Ту тајанственост учинио је још већом биоградски Пресбирио, који је свијема биоградским листовима разаслао службени деманти, у којем тврди, да су неосновани разлози, које је „Правда“ навела уклањању г. Т. Петковића као посланика Србије са Цетиња. Тек тијем није ништа речено. Пресбирио је требао да наведе све те „Правдине“ разлоге, па би се тада могло цијенити, да ли су неосновани. Можда би још ко, осим биоградског Пресбирија, био позван, да каже о томе мјеродавну ријеч. Овако је у форми тајанствености дата важност једној ствари, која је можда и безначајна. Или је по сриједи збиља нешто крупно, те се хоће тајанственошћу да забашури!

Свесловенска изложба новина. Српско Новинарско Удружење у Биограду израдило је ванредно лијепе објаве о свесловенској изложби новина, која се у Биограду отвара уз свесловенски новинарски конгрес. Ове су објављене и укусно израђене и то на свима словенским језицима са народним грбовима. Како је тих објава Удружење послало већи број и на Цетиње, то су оне раздате по свима већим јавним локалимa и истакнуте на видном мјесту, као год што су и разлијепљене и по угловима пријестоничких улица.

Наш трговински уговор. Из Пеште јављају, да ће министар Лукач поднијети угарском сабору још у току ове недјеље трговински уговор између Црне Горе и Аустро-Угарске.

Стевановићево вече. Синоћ је у Зетском Дому била свечана представа „Разбојници“ у част г. Милутина Стевановића, члана Нар. Позоришта поводом глумачког рада и скорог одласка са Цетиња. Слављеник је приказивао и Фрања и Карла Мора. Посјета је била одлична. Од стране Двора присуствовао је Њ. Кр. В. Књаз Мирко, који је представу пратио са највећим интересовањем, а по свршетку представе изволио је преко свог ађутанта г. Стевановићу да изјави своје честитање. Кућа је била дупке пуна најотмјенијег грађанства и лијепог пола из најугледнијих пријестоничких кругова, а многи су били принуђени због оскудице мјеста и да се враћају. Г. Стевановић је у приказивању и једног и другог Мора био сјајан, те га је многобројна публика бурним аплаузима поздрављала како на отвореној сцени, тако и послје чинова, а по свршеној представи приредила му бурне овације, које је у пуној мјери заслужио како овом приликом, тако и својим ревносим и неуморним радом за све вријеме од како је на нашој позорници, што му само може служити на част и похвалу, а зашто му је најбоља награда онако многобројна и отијена посјета и бурни аплаузи пуни топле пажње и симпатије. Публика му је тиме дала највидније признање на његову досадању раду. И игра осталијех приказивача била је лијепа и складна, што је и допринијело, да ова представа испадне што боље и да издвоји од досадашњих представа.

Испити зрелости. На овдашњој државној гимназији у понедељак су почели испити зрелости. Писмени испити трајаће до 28. ов. м. а од 1. јула почеће усмени. Кандидата има шест.

Нови станови. Овога љета у нашој пријестоници подиже се више нових кућа и станова. До јесени биће облажена оскудица у станима. Видјејемо, да ли ће и на јесен остати ове садашње зеленашке цијене за становање. Отпашће један од главних изговора за садашње немилосрдне цијене, које ни у колико не одговарају правома стању.

Колера се шири. Ова опасна зараза и овога се љета све више шири. Има је у Јужној Италији у Неапољу, па у Венецији, а од неколико дана и у Трсту. Стране новине веле, да је у Италији прилично крију, да се свијет не би одбио од посјећивања Италије, која ове године светкује педесетогодишњицу својега уједињења. У Трсту су предузете енергичне санитарске мјере. Увјерени смо, да ће и наши надлежни предузети најоштрије мјере, да се тај немили гост не би на који начин увукао и у Црну Гору. Нарочито су те мјере нужне дуж нашега Приморја у Бару и Улцињу. Тијем поводом не би било излишно, да једна санитарска комисија поново прегледа чистоћу у нашој пријестоници. Особито ваља припазити на јавне локале.

Пријестоничко гробље. Прије кратког времена ми смо обратили пажњу надлежнима, поводом врло оправданих жалба, на пријестоничко гробље како би га довели у ред и уредили, па смо том приликом изјавили нашу наду, да ће надлежни учинити по тој ствари све што треба. Међутим из грађанства се понављају жалбе, што значи, да још није ништа предузимано, нити учињено, да се пријестоничко гробље доведе у ред и да не служи за истоворивање сметлишта и разлијех отпадака. Ми на ово поново обраћамо пажњу надлежних, да би једном већ учинили

своје, како не би принуђени били да се и по трећипут враћамо на ову немилу ствар, јер у том случају нећемо водити овако великог обзира ни према коме, а најмање на нехат оних који су позвани да се старају о угледу и уређењу наше пријестонице.

Велике врућине. Потоњих дана биле су на Цетињу необично велике врућине, какве се одавно не памте. Чак и чувене љетње цетињске ноћи, које су познате са своје пријатне хладовине, биле су ових дана топле и загушљиве. Дању је сунце пекло као у жаркој Африци, а огромна свјетлост јужнога неба, појачана рефлексима са земљишта и околних стјеновитих брда, чинила је врућину још несноснијом. Ономад је пала дивна љетна киша, која је покупила прашину и мало расхладила врели ваздух, те је данас и јуче било мало пријатније, ма да врућина још траје. Право су прорекли неки звјездозанци, да ће ова година бити препуна крајности и неприродности.

Ослобођени као невини. Јово М. Пејовић, суспендовани писар општинске управе и суда у Подгорици и Мирко Милачић, бивши општински послужитељ, који су по 35 дана истражног затвора издржали а које је тужио државни тужитељ госп. Саво Радуловић ишљедни судија обласног суда у Подгорици и приватни тужиоц Андрија Конић, члан обласног Суда у Подгорици, због дјела из §§ 223 и 295. кривичног законика, — од Краљ. Великог Суда пресудом од 7. маја 1911. год. број 353. V. 1910. 159. ослобођени су као невини.

Приватна трговачка школа у Подгорици

Подгорица 18 јуна.

Као што је био објављено прошле године преко наших домаћих листова, у Подгорици је отворена приватна трговачка школа у почетку мјесца новембра, у којој се уписало 46 слушача, али од све те господе онега смо се одржали 16. Жалосно је то кад ми не можемо одржати такву једну корисну установу, по то је, на жалост, код нашег подматка једна јавна мисија: ми је картати се, него да слушају корисна предавања од људи који улажу све своје силе и труд, да користе напој омладни.

У раду школе можемо се похвално изразити. Марљивост наших наставника заслужује снагу похвалу. Њиховим трудом и очинским васпитањем ми смо израдо добро успјели и ако смо доста доцкан школску годину започели.

Г. г. наставници су слабо били награђени, јер лимарина од 16—20 слушача по 12 и је мјесечно, што је за њих мизерна награда.

Није на одмет помислити и то, да сип наши другови, који су били отпочели па не довршили с вама курс, завиде нам, што смо се и одржали и јако жаде што су попустили.

Мислим, када смо ми тако доста добро успјели у првом курсу, а и падамо се, да ћемо, ако Бог да, у другом курсу много даље поћи са нашом науком.

Из онога ће се видјети, да смо ми доста добар успјех постигли:

Из српског језика, које је предавао професор г. Михајло Букић, директор овдјашње гимназије, успјели смо тако, да се није могло ни замислити од слушања са основном школском спремом, изузев 2—3, који су свршили од 1—4 разреда гимназије и који су изашли из јачке клупе назад 6—12 година, ако не и више и то што смо били знали, било је готово и ако није било Бог зна што, заборављено, осим читати и писати, не ни дао Бог правилно, но овако по народски, друго вишта знали пијесмо. А сада знамо, што су ријечи, све врсте ријечи, све врсте именица и њихово мјешање, сна вријела и начини глумски, реченице подмети и приноси, додаци прирочови и подметови, додаци додатима, разграђивање реченица, писмене вријекте, састави и т. д. Све овај успјех служи на част господњу М. Букићу.

Из немачког језика, који је предавао професор г. Ф. Ковачевић, успјели смо добро, што се нијесмо падали, јер сви, изузев 2—3, пијесмо никад чули ни видјели, а како да знали шта о реченом језику. Ту врло тешку логичку и смо савладали и знамо писати одлично. Говорити знамо прилично са садашњим временом, заповједним начном, будућим временом, пријашњим временом, прошлим временом од правилих глагола, даље знамо пројекту именица, придјева и још много потанкости реченог језика. Све овај добар успјех, који смо ми тако добро постигли из једног тако врло тешког језика, служи на похвалу г. Ковачевићу.

Из математике и аритметике трговачке показало смо највиши успјех. Осим четири прете ра-

чупске операције ми смо научили: све разне мјере, доводити бројеве на заједнички садржањ, разиу са разномична, пропорције, тројно правило, сложено тројно правило, кватни рачуни, друштвени рачуни (пропорционално дијелење), сложени друштвени рачуни, закључни рачуни и просјечни рачуни. Овај врло добри успјех у аритметици треба да захвалимо агилном и омиленом наставнику одашње гимназије г. М. Гагаја.

На исти начин као из свих речених предмета можемо се похвалити и за добар успјех у књиговодству. Научили смо што је то књиговодство, што нам оно врједи, разлику између једноставног и дуплог књиговодства, на што се дијели књиговодство и према тој дубој какве књиге треба удешавати, историју о постанку књиговодства, ко га је извешао, гдје, како и т. д. како треба радити у једној радњи, па да се зна активна и пасивна, чјаст имовина и т. д. Даље велику и корисну теорију о свим књигама потребних за једноставно књиговодство, за њихово књижење, закључивања, находити сади и т. д.

О мјесницама, тој важној глави трговачког рада, доста смо имали опширно предавана, т. ј. шта то значи мјесница, који су услови мјеснице, како се мјесница прави, које ју је дозвољено потписивати и издати према нашем трговачком закону; разлику у мјесницама, које је то домаћа мјесница, девизе и акценти; ко је то власник, ремагент, акцентант и жрант; каква могу бити жири; што је алопж код мјеснице и кад он на мјесницу бива и још других којекваких корисних ствари, као и позивање споредних књига. Ми смо имали све књиге потребне за једноставно књиговодство, т. ј. за радњу која ради на велико и на мало. У те књиге смо пратјачно радили и књижили послове како радње на велико, тако исто радње и на мало. За нас је био врло тежак овај предмет, јер смо га слабо лад и чули, а како га видјели, што је то трговачко књиговодство, јер «слава Богу» у нашој вароши, изузев савијеног малог броја, којих има 3—4 вриједна трговца, који знају стање њихове радње, а остали Бог не знају ни правилну цијену коштана своје робе, већ се ради, ва ово што се у нас каже: «Нигага зони, задна се броја». Овај прво важи предмет вај је предавао омиљени наш брат Чех Јарослав Навратиц, директор Подгоричке Банке. Овако добар успјех у књиговодству служиће г. Навратицу за похвалу, препоруку и опште поштовање вод свих свјесних људи.

Оволико сам имао рећи, за ову корисну установу и желим да буде трајна.

Митар А. Ненезић.

Једна несвршена афера

— За ствари под овом рубриком уредништво не одговара ни у ком погледу. —

ЗАПИСНИК

састављен на Цетињу 18. јуна тек. год. у 10 час. у вече од стране потписаних свједока г. Јована С. Пламенца у његовој часној афери са г. Душаном С. Ђукићем.

Потписани свједоци г. Јована С. Пламенца констатују, да су овај записник били принуђени сами састављати на основу писма свједока г. Душана С. Ђукића, које овако гласи: «Господине, пошто је на 8 сати и 40 минута јутром истекао рок од 24 часа и пошто је већ састављен записник и предан г. Ђукићу, а истодобно повраћени мандати, не може се уважити Ваше писмо, јер смо ми већ ријешени наше дужности. С поштовањем: Ђ. Девић. Цетиње, 18. јуна 1911. 9 час. у вече».

Поменута афера развијала се овако: Г. Душан Ђукић, налазећи се 16. ов. мјес. званичним послом у кабинету г. министра просвјете у присуству г. начелника Пламенца, изазвао је г. Пламенца овим ријечима: *та молим вас, бар ви то оставите, јер је свакоме веома добро познато, како сте ви законе тумачили и иримјењивали*. Реакција на те ријечи била је та, да је г. Пламенца г. Ђукића зграбио и одстрањено га из министарскога кабинета. Тијем поступком сматрао се г. Ђукић побуђен, да у овој ствари затражи од г. Пламенца преко својих свједока г. г. Ђ. Девића и Ј. Чањека витешко задовољење.

У времену од кад је пала увреда, па док је Ђукић своју намјеру преко својих свједока саопштио г. Пламенцу, задепсио је г. Пламенца жалосни случај у његовој породици. Тражење витешкога задовољења од стране свједока г. Ђукића учињено је 17. тек. мјес. у 8:40 час. изјутра, дакле онда, кад је у дому г. Пламенца на одру био положен његов умрли син. Истота дана у вече одмах по погребу г. Пламенца је замолио и овластио потписане свједоке, да га заступају, а сјутра дан, у 10 и по часова прије подне, писмено је извјестио свједоке г. Ђукића како о томе, да изазивање прима, тако и о томе, да је потписане у тој ствари именовао за свједоке.

Свједоци г. Пламенца замолили су писмено 18. тек. мјес. у 10 и по час. прије подне свједоке г. Ђукића, да одреде мјесто и вријеме састанка. Одговор на то писмо стигао је истота дана тек у 9 час. у вече, и у њем се свједоци г. Ђукића изговарају да је г. Пламенца закаснио са одговором, који је по њиховом

мишљењу требао да стигне у року од 24 часа, саопштавајући нам уједно, да су они по истоме случају учинили записнички закључак, да су исти саопштили својем пуномоћнику и да су од потоњег већ добили разрјешницу.

Потписани свједоци г. Пламенца, узимајући у обзир читав ток спора, као и његове узроке; начин тражења задовољења; неке извјесне кораке г. Ђукића, које је исти, прије изазивања и док је ствар била у току, предузимао, а особито пошљедњи чин његових свједока, — доносе овај закључак:

1. Угђујемо, да се као први увријеђени у другом степену увреде у овој афери има сматрати г. Пламенца, јер га је г. Ђукић изазвао како својим понашањем, тако и својим напријед наведеним ријечима, *правећи алузије на министарски рад г. Пламенца у присуству г. министра просвјете, који је у својем писменом акту понашање г. Ђукића назвао арогантним*.

2. Угђујемо, да је г. Ђукић, чим је пала увреда, *закулисним начином* тражио за себе интервенцију власти. Кад му то није пошло за руком, *тек је тада* затражио витешко задовољење преко својих свједока, и прије но што су обострани свједоци спор могли расправити, поднбо је противу г. Пламенца писмену тужбу Краљ. Обласном Суду на Цетињу! *Овакви поштујак за вагда онемогућава онога, који га учини, да може тражити и дати витешко задовољење*.

3. Свједоци г. Ђукића послужили су се у овоме случају, за који иначе одређена правила прописују и налажу највећу обазривост, по нашем мишљењу недопуштеним начином, јер су, ма да није било изгледа да ће г. Пламенца евентуално отићи са Цетиња, дошли да му саопште жељу својега пуномоћника унезгодно вријеме (у 8 часова и 40 минута изјутра) и у доба, кад је у његовој кући лежао мртав његов син. За овакве случајеве и најштрија правила прописују, да се изазивање (контрахажа) *може и мора* одложити за 48 часова.

4. Угђујемо чињеницу наведену у тачци трећој, потписани свједоци мисле, да је садржина писма свједока г. Ђукића, којим спор преклидају, као по њиховом увјерењу свршен, ма да нам није позната садржина њихова записника, *црзан изговор и узмицање г. Ђукића у афери, коју је сам изазвао*.

Из свега наведенога потписани свједоци сматрају, да је овај спор по г. Пламенца *часно завршен*, задржавајући себи право, да записник публикују и остављајући г. Пламенцу одријешене руке да поменути спор оконча по својем нахођењу.

Закључено и потписано Милош Живковић, Миленко Симоновић.

Горњи записник упућен је г. Пламенцу с овим писмом: «Господине, част нам је послати Вам горњи записник, из којег ћете видјети, у колико смо одговорили повјереној нам деликатној дужности. Веома жалимо, што нам је била одузета свака могућност, да правилним путем приведемо у дјело Вашу жељу: *да се одазовете позову ради давања витешкога задовољења, и да ово по сваки начин учините, пошто је од Вас било тражено*. С одличним поштовањем: Милош Живковић, Миленко Симоновић.» — Г. Пламенца дао је својим свједоцима разрјешницу ове садржине: «Господине, примио сам записник, који сте ми послали. Из њега сам се увјерио, да сте повјерену Вам дужност извршили како прописују правила о давању витешкога задовољења. Жалим, што је мој противник умакао од давања витешкога задовољења, које је он сам тражио. Разрјешавајући Вас од повјерене дужности, молим Вас да примите моју трајну захвалност за Ваш труд. С одличним поштовањем: Ј. С. Пламенца».

Колико је господи било стало да што прије узмакну, потврђују и ова два писма: «Господине, одговарајући на Ваше писмо од 18. јуна тек. године, стављамо Вам до знања шљедеће: Потписани ће читав спор од почетка па до Вашег горе поменутога писма, као и конвенције Вашег поступка, записнички утврдити. Пошто су оба господина носила униформу официра аустро-угарске војске, претпостављали смо, да су господи, кад су се већ примила ове дужности, познати и правила, по којима се у оваквим случајевима *мора* поступати. Ваше нас је писмо од 18. јуна тек год. о противном увјерило. Ево зашто: 1. Сви кодекси о двобојима, који су на европском континенту у оваквим приликама у примјени, дају како ономе, који зове на двобој, тако и ономе, који је на двобој позван, продужење иначе уобичајеног рока од 24 часа на 48 часова у *изванредним случајевима*. Такав је случај н. пр. *самртник у кући*. 2. Из поменутог Вашег писма можемо извести и овај други, по Вас доста непријатан, факт: да су господи, свјесно или несвјесно, послужила као средство

једноме лицу, *које је овим изазивањем на двобој хтјело да направи себи рекламу у овдашњој јублици, надајући се, да изазивање можда неће ирмити позов, а кад га је наше јучерашње писмо, упућено Вам, о противном увјерило, требало је да ирође од 11 час. прије подне до 9 часова истота дана у вече, па да нам буде достављена садржина Вашег писменог одговора*. 3. И најповршније прелиставање кодекса о двобоју у стању је да човека доведе до једне одредбе у њему, која од прилике гласи овако: *да онај, који у случају увреде потражи ирово интервенцију власти, па тек тада затражи од онога, који му је нанио увреду, витешку сатисфакцију, — да је такав човек а priori и за ту иридику и за вагда лишен иотребних квалификација да ма од кога може тражити или ма коме давати витешка задовољења*. Оволико смо сматрали за дужност да Вас обавијестимо, надајући се, да ћете, особито у погледу треће тачке, знати повући конвенције. Као што смо поменули, ми себи придржавамо право, да с обзиром на све три наведене тачке предуземо све нужне кораке, које прописују кодекси о двобоју. — Милош Живковић, Миленко Симоновић. — Господи Ђ. Девићу и Ј. Чањеку, као бив. заступницима г. Д. Ђукића. — 19. VI 1911. Цетиње.» — На ово су свједоци г. Пламенца добили 20. ов. мјесеца поштом од свједока г. Ђукића овај одговор: «Господине, сматрам ствар свршену остајући у свему на оно, што Вам је јучер писмено саопштено. Изволите предузети кораке, које налазите сходним. С поштовањем: Ђ. Девић. Цетиње. 19. јуна 1911.»

Ово значи, да господа бив. свједоци г. Ђукића, и ако су била упозорена да постоје докази, који би њихова пуномоћника за вагда могли дисквалификовати, нијесу ни корака предузела да се о томе или увјере, или из тога повуку конвенције!

Објављујемо горњи записник у овоме цијененоме листу добротом његова уредништва. Дужни смо да, ради бољег разумијевања цијеле афере, укратко искажемо о истој наше мишљење. Ово ни у колико не везујемо са записником.

Изгледа да је речена афера провоцирана у цијели *бразне рекламе и јевтине популарности*. Она би се могла злоупотребити противу части и добра гласа г. Јована Пламенца. Како је између осталих истакнутих личности у овој земљи и г. Пламенца у јавном животу своје отаџбине већ формиран и обиљежен, то би ова афера могла послужити као средство, да се на недопуштени начин и без разлога баци сјенка на његов досадашњи јавни рад у служби државних интереса. Г. Пламенца је позвао на јуначки меџан. Пошто се изазвао позиву и одредио свједоке, измагсторисано је, да је закаснио с одзивом да наименује своје свједоке, другим ријечима, да је тобоже побјегао са меџана. Из овога би необавијештени лако извукли закључак штетан по правно заштићене интересе особе г. Пламенца. Могло би се познатим листовима на страни, који су нападали г. Пламенца као министра, дати у руке погодно оружје да га овим поводом још жешће нападају и да пишу: како г. Пламенца, који је по њихову писању као министар био силовит, кад није више министар бјежи од давања витешке сатисфакције. Наравно да то не би било добро ни за углед ове земље, која је — агитовало би се — имала таква министра. Објављивање горњег записника са овим нашим личним мишљењем има задатак да унапријед спречи такву евентуалну агитацију. Један Пламенца не бјежи од наметнутог му меџана. Није узмицао н. пр. ни г. Јован Пламенца у Јени у Немачкој 1903. год. као академски грађанин, кад је једном приликом у његову присуству Црну Гору јавно вријеђао један дрски Нијемац. Овога је г. Пламенца смјеста због тога изазвао на меџан, и Нијемац је загребао, ма да је сам бирао двије врсте оружја за бој. Тијем поводом г. Пламенца је добио јавно задовољење и признање од два призната њемачка витешка удружења.

Црна Гора је земља витештва са префињеним појмовима о личној части и људском достојанству. Зато ми мирне савјести остављамо поштованим читаоцима овога листа да суде шњели овдје изложени поступак и у души својој о истоме створе заслужени закључак. На крају наглашавамо само толико, да је изазивач меџана, још прије но што је свједоцима г. Пламенца дао прилику да правилно изврше све припреме за меџан, г. Пламенца тужно суду! Као државни службеник могао је бар толико знати, да је та гужба безпредметна на основу главе XI Крив. Закона у вези са §§ 7. 19. 22. 30. и 157. Крив. Судског Поступка. Осим тога

она је и некавалерска, јер је прије позвана у помоћ власт, но што је г. Пламенцу дата могућност да се одазове позиву на меџан. Тако нешто је нечувано у васпитаноме свијету од стране кавалера и јунака и од стране људи са факултетском спремом. Да се г. Пламенца и закаснио с одзивом — а утврдили смо да није — опет увријеђеноме изазивачу не би сметало да га је чекао пет и више дана, ако му је било толико стало да своју увријеђену част пере оружјем. Међутим, он се користио тобожњим заштитом г. Пламенца од 2 часа и 20 минута да наименује свједоке, — закашњењем, које због смртног случаја у породици г. Пламенца апсолутно није било могуће да наименује свједоке, — доказима означено као прост изговор са стране изазивача. Напошљетку веома је добро познато, како би се изазивач ради онаквога својега понашања пред једним министром и његовим начелником као њихов потчињени провео у Загребу код одјелног предстојника за богоштовље, или код министра просвјете у Биограду, или чак код министра просвјете у Француској Републици!

Из свега изложенога слободни смо извести ово наравоученије: Не заповиједају се витешке афере у оскудици стрпљења да се како ваља изведу до краја. Озбиљан човек не шали се с оружјем, нити га иза паса без голема јада потезе, али кад га потегне, жив не узмиче.

Претпостављајући да би цијела ова афера са које пакосне стране могла бити најверно протумачена или изврнута на штету нашега пуномоћника, ми смо се, као свједоци г. Пламенца, нашли побуђени да све ово предамо јавности, јачици својим потписима за потпуно истинитост свега, што је овдје изложено.

21. јуна 1911. г.

Цетиње.

Милош Живковић, Миленко Симоновић.

5^о ЈЕФТИНИЈЕ

Од први јуна о. г. лиферујем мојим муштеријама све врсте фишена — патрона за револвере и ловачке пушке, а

1 ПЕРПЕР

јевтиније на сваки мац играћих карата од садашњих цијена.

Видо Н. Мартиновић

— ЦЕТИЊЕ —

6—8

48—50

На знање путницима!

На 20. овог почињем са омнибусом превоз путника из Подгорице за Колашин и обратно.

Из Подгорице за Колашин креће сваке недеље и четвртка тачно у 6 сати из јутра; из Колашина за Подгорицу свакога уторника и петка у 7 сати из јутра. Цијена од особе са 5 кило пртљага од Подгорице до Колашина 10 перпера, а од Колашина до Подгорице 8 перпера. Бијети се могу добити у Подгорици код г. Луке Велимировића а у Колашину код г. Мила Весковића. Омнибус стиже из Подгорице за Колашин за један дан, а тако и обратно.

Омнибус прима путнике осим Подгорице, Ријеке, Колашина, Бијоца, Пеленбријега, Лијеве Ријеке, Јабуге, и на Матеву.

Молим г. г. путнике за што вишу поштету. Услуга ће бити тачна.

Подгорица

С поштовањем

Филип Савов Пејовић.

р. 129 бр. 2 1,4

У недељу 26. ов. мј. у 9 сати прије подне у бајичкој цркви држаћу двогодишњи помен мојему никад непрежаљеноме оцу

† попу Марку Мартиновићу

члану Цетињске Конвисторије о чему овим извјештавам покоћникове сроднике, пријатеље и познанике, Бајине, 22. јуна 1911 год.

р. 45 бр. 3 1,1 вон Симо Мартиновић.